

WWF *for a living planet*®

Världsnaturfonden WWF
Ulriksdals Slott
170 81 Solna

Växel: 08 624 74 00
Allmänt: info@wwf.se
www.wwf.se

Regeringskansliet
Näringsdepartementet
Carl-Fredrik Lööf, Näringsdepartementet
Åsa Wolgast-Broberg, Näringsdepartementet

n.remissvar@regeringskansliet.se
n.strategiskplan@regeringskansliet.se

Världsnaturfonden WWF:s remissvar på promemoria om behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige

Dnr: N2020/01752/JL

WWF:s övergripande synpunkter:

- Kommissionen har tydligt signalerat att miljö- och klimatprofilen på den gemensamma jordbrukspolitiken ska höjas, och att den gemensamma jordbrukspolitiken är ett viktigt verktyg för att realisera målen i Från Jord till bord-strategin och EU:s strategi för biologisk mångfald. **WWF anser därför** att miljö- och klimatåtgärder – oavsett rådande osäkerhet kring de finansiella ramarna – ska prioriteras även om nettobehovslistan ytterligare skulle behöva bantas.
- **WWF tackar för möjligheten** att lämna synpunkter på den behovsanalys Näringsdepartementet utfört och som ska ligga till grund för den fortsatta processen att utarbeta konkreta åtgärder inom den strategiska planen för CAP. Remitteringen omfattar i huvudsak vilka behov som ska mötas inom CAP, och vilka behov som ska hanteras med nationella medel och styrmedel. Många konkreta förslag och mer omfattande analyser kommer samtidigt fram i det stora antalet utredningar som Jordbruksverket gjort och gör på uppdrag av Näringsdepartementet, parallellt med arbetet med behovsanalysen. **WWF tar därför tillfället** att här även kommentera en del av dessa förslag, med referens när så sker.
- **WWF noterar** att Regeringskansliet har krympt den ursprungliga bruttobehovslistan som innehöll knappt 150 olika behov till cirka 120. Både bland de 150 ursprungliga behoven och de 120 kvarstående finns dock många som är snarlika till sitt innehåll. Hela processen

Förtroenderådets ordförande:
Hans Majestät Konungen
Stiftelsens generalsekreterare:
Håkan Wirtén

Registrerad som:
Världsnaturfonden WWF
Org.nr: 802005-9823
Plusgiro 90 1974-6
Bankgiro 901-9746
Verksamheten kontrolleras av
Svensk Insamlingskontroll

hade underlättats av en bearbetning och renodling av behoven. Texten som åtföljer nettobehovslistan är knapphändig. Sammantaget är det svårt att bilda sig en uppfattning om vilken analys som ligger bakom de fåtalet prioriteringar som trots allt framskymtar. **WWF anser** att det vore värdefullt för den demokratiska processen på detta viktiga politikområde att även det första utkastet till strategisk plan remitteras. Vilka åtgärder, regler och villkor som ska ingå i strategiska planen är förstås minst lika intressant som denna mer övergripande prioritering som Regeringskansliet öppnat upp för ett remissförfarande. **WWF är medveten om** att det förra Landsbygdsprogrammet var drygt 700 sidor långt, och att komplexiteten är hög. Men jordbrukspolitiken förtjänar en mer publik diskussion. En remittering av den strategiska planen öppnar upp för en mer konkret dialog om i vilken riktning och på vilket sätt politiken bör styra jordbruket och landsbygdsutvecklingen.

- I höstbudgetpropositionen tillförs den nationella medfinansieringen av Landsbygdsprogrammet 2 106 miljoner kronor för 2021 och 2 246 miljoner kronor för 2022. Det innebär att regeringen fullt ut kompenserar för den neddragning av EU-medel, som är en konsekvens av den föreslagna långtidsbudgeten (MFF). Enligt uppgift ska förslaget till förlängning av Landsbygdsprogrammet för åren 2021- 2022 sändas till Övervakningskommittén för Landsbygdsprogrammet i slutet av september med målet att sända förslaget till kommissionen i början av oktober. **WWF välkomnar** detta besked, **och vill understryka** att cirka 500 miljoner kronor per år av detta utrymme bör användas till att höja miljöersättningarna för naturbetesmarker. Andra angelägna prioriteringar enligt WWF är: miljöersättningar för restaurering och skötsel av småbiotoper, miljöersättningar för restaurering av betesmarker och slätterängar, miljöinvesteringsstödet för våtmarker, miljöersättning för vall, investeringsstöd för djurstallar för betesbaserad produktion, ersättningar till fåbodbruk, miljöersättningar för genetisk mångfald, Skogens miljövärden och satsningar på rådgivning om biologisk mångfald (till exempel inom Greppa Näringen).

WWF:s specifika synpunkter

Attraktiv landsbygd (5.5.6)

- EU-medlen till Sverige för genomförande av jordbrukspolitiken minskar när EU:s nya långtidsbudget börjar gälla 2021 och vissa prioriteringar kommer att behöva göras. **WWF vill** – i överensstämmelse med Jordbruksverkets förslag inför förlängningsåren 2021-2022 - att stöd till bredband och kommersiell service på landsbygden hanteras utanför den nationella strategiska planen för CAP (Common Agricultural Policy). Det finns ett nationellt bredbandsstöd som administreras av Post- och telestyrelsen, regeringens expertmyndighet på området. Parallella stödsystem är ineffektivt och skapar onödig komplexitet för sökande och myndigheter. Fungerande kommersiell service och bredband är centralt för social hållbarhet på landsbygden, men även för kommersiell service finns ett parallellt nationellt stödsystem i form av investeringsbidrag till kommersiell service. **WWF menar** att en effekt av regeringens position under förhandlingarna om EU:s långtidsbudget (MFF) – att hårt driva på för en minskad CAP-budget – innebär att staten nu måste ta ett större finansiellt ansvar för regionalpolitiken. Detta är nödvändigt för att möjliggöra nödvändiga satsningar för ökad hållbarhet och konkurrenskraft i jordbruket.

WWF delar därför inte Näringsdepartementets analys att dessa funktioner (bredband, kommersiell service) ”delvis” ska mötas inom CAP.

Värdefulla gräsmarker (5.4.7)

- **WWF vill särskilt uppmärksamma** det akuta läget för de artrika gräsmarkerna. Enligt den senaste rapporten om tillståndet för Sveriges arter och naturtyper upptagna i EU:s art- och habitatdirektiv är tillståndet allra sämst för gräsmarkerna, det vill säga våra naturbetesmarker och slåtterängar. Ingen av de 22 gräsmarksnaturtyperna uppnår gynnsam bevarandestatus i hela sitt utbredningsområde, på grund av att de har för låg kvalitet och i de flesta fall för liten areal. Igenväxning och bristande skötsel hotar många arter, inte minst bland fjärlarna och andra vilda pollinatörer. Arealen betesmark och slåtterängar som omfattas av miljöersättning har minskat med 50 000 hektar sedan 2007. **WWF delar** Naturvårdsverkets bedömning att miljöersättningarna för ängs- och betesmarker är ett av de viktigaste styrmedlen Sverige har för att uppnå miljö kvalitetsmålen Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv, liksom internationella åtaganden. **WWF:s ståndpunkt** är att miljöersättningarna för betesmarker behöver höjas kraftigt, och motsvara full kostnadstäckning. Det ekonomiska incitamentet för att använda naturbetesmarkerna i livsmedelsproduktionen behöver stärkas. Bedömt behov är cirka 500 miljoner kronor per år, enligt SJV:s kalkyler för kostnadstäckning. I dagsläget innebär ersättningen för skötsel av värdefulla betesmarker (markklass: särskilda värden) att lantbrukarna får knappt hälften av den ersättning som är tillåten enligt EU:s regelverk och beräknad för att ge full kostnadstäckning för stängsling, röjning av igenväxning, lägre tillväxt på grund av att tillskottsutfodring inte är tillåten, ökade kostnader för djurtillsyn etc (Kalkyl för miljöersättningen, SJV 2014, PM Förslag på miljöåtgärder inom ramen för landsbygdsprogrammet, 2016). För att öka anslutningen och garantera skötsel på sikt behöver ersättningsnivåerna öka. Behovet att sköta, restaurera och bevara värdefulla gräsmarker bör i huvudsak mötas inom CAP. **WWF menar** dock att nationell finansiering och formellt skydd kan behövas för marker som inte ryms inom gräsmarksdefinitionen inom CAP, och för att hantera hotade arter som kräver mycket specialiserade insatser. **WWF motsätter sig** starkt att åtagandeplanerna helt tas bort för alla betesmarker, vilket är vad Jordbruksverket föreslagit i PM ”Jordbruksverkets förslag på hantering av ersättning till betesmarker och slåtterängar i CAP efter 2020 – en syntes av nyligen genomförda analyser”. För vidare kommentar angående åtagandeplanerna se bifogad kopia av skrivelse inskickade till Näringsdepartementet (bilaga 1).

Konkurrenskraftigt jordbruk (5.3.2)

- **WWF vill särskilt lyfta** fram behovet att nyttja den strategiska planen för att stärka lönsamheten hos jordbruksföretag i skogs- och mellanbygd, som upprätthåller och sköter mycket av den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. Det gäller framför allt företag som bedriver hållbar animalieproduktion med betande djur. WWF instämmer därför i Regeringskansliets analys att ”områden med sämre förutsättningar behöver kompenseras för olika kostnadsnackdelar. Djurfoder, särskilt i form av vall, kan produceras i områden där det inte finns marknadsmässiga förutsättningar att producera andra grödor.”

Jordbruksverkets förslag (Dnr 3.2.17-11259/2020) att stänga ersättningen för vallodling under förlängningsperioden (2021-2022) och helt ta bort miljöersättningen för vallodling (Dnr 3.2.17-11259/2020. Bilaga 4) går i rakt motsatt riktning. I nettobehovsanalysen är det svårt att tydligt utläsa om Regeringskansliet förordar en fortsatt miljöersättning för vallodling, men **WWF förutsätter** att så är fallet. *Det är helt centralt att den sammantagna effekten av kompensationsstöd, vallstöd, ersättning för ekologisk produktion och ersättningar för betesmarker tillsammans med gårdsstöd ger en ökad konkurrenskraft för grovfoderbaserad djurhållning.* Det måste löna sig att nyttja naturbetesmarker för köttproduktion, framför att ha tjurar stallade eller enbart låta beta vallar. Men hållbar uppfödning av idisslare förutsätter också hållbart producerat vinterfoder (vall). Nötkreatursbidraget bör, om det ska vara kvar, villkoras till betande djur. Kompensationsstödet måste utformas så att det inte gör det ogynnsamt att sköta stora arealer naturbetesmarker.

Djurstallar (5.3.5)

- För att stärka konkurrenskraften och upprätthålla en animalieproduktion i Sverige är det viktigt med byggnader som möter högt ställda krav på både miljö, djurvälstånd, smittskydd, arbetsmiljö och lönsamhet. I SWOT-analysen konstateras att svenska klimatförhållanden ställer höga krav på stallar, vilket ökar kostnaderna inom djurhållningen. Kunskaps- och kompetensförsörjningen anges också vara otillräcklig när det gäller stallbyggnation. Inom de naturvårdsprojekt WWF deltagit i har bristen på väl fungerande djurstallar för lantbruk som sköter naturbetesmarker ofta uppmärksammats. WWF menar därför, i likhet med Regeringskansliet, att CAP bör möta detta behov genom rådgivning, kunskapspridning och investeringsstöd. Det är emellertid viktigt att de investeringar som finansieras via CAP verkligen styr djurhållningen mot ökad djurvälstånd och hållbarhet ur alla perspektiv. **WWF vill att** företag som bedriver produktion med betande djur på naturbetesmarker ska prioriteras vid fördelningen av investeringsstödet för djurstallar. Detta kan göras genom att Jordbruksverket justerar i de nationella urvalskriterierna för investeringsstödet, och genom att Länsstyrelserna justerar urvalskriterierna i de regionala handlingsplanerna för investeringsstöd inom Landsbygdsprogrammet, vilket också föreslås i "Plan för odlingslandskapets biologiska mångfald - Ett samverkansprojekt inom Miljömålsrådet" Rapport 2019:1)

Biologisk mångfald i slättbygd (5.4.6)

- Den biologiska mångfalden i slättbygd är trängd och det finns stora behov av att på olika sätt stimulera anläggning och skötsel av småbiotoper. Näringsdepartementet skriver att detta behov "*till viss del kan mötas inom CAP*", men nämner enbart anläggning av småbiotoper och "*insatser för att främja samverkan för att skapa och bibehålla sammanhängande ekosystem i odlingslandskapet*" i sin analys. Skötsel utelämnas. **WWF understryker** att naturvårdsinsatserna för att öka den biologiska mångfalden i odlingslandskapet inom CAP bör omfatta även skötsel av småbiotoper, samt att miljöersättningar för skötsel av småbiotoper bör erbjudas i hela landet. Variationsrika skogsbryn, blommande fältkanter, odlingsrösen och stenmurar etc har oerhört stor

betydelse för den biologiska mångfalden både i skogs/mellanbygd och i slättbygd. En ersättning för skötsel av värdefulla småbiotoper bör införas.

- **WWF menar att** miljöersättningen för att odla vall med fördel kan differentieras. För att skydda åkerlandskapets fåglar, småvilt och insektsliv **föreslår WWF** att vallar som slås efter 1 juli får en högre ersättning. Tidig skörd av vall (med start redan i början av maj i södra Sverige) är förödande för mycket av åkerlandskapets mångfald. Men med denna relativt enkla åtgärd, som vi kallar "lärkvallar", hinner sånglärkan få sina ungar flygfärdiga innan första skörden av ensilage. Men åtgärden gynnar förstås även andra fågelarter, småvilt och insektslivet i åkerlandskapet. Senarelagd skörd bör kunna väljas som komplement till vallstödet. **WWF avser** att presentera ett mer detaljerat förslag när resultaten av en pågående studie som WWF delfinansierat analyserats. Odling av baljväxtrika artrika vallar har många fördelar (kolinlagring, minskat beroende av bekämpningsmedel, minskat växtnärläckage, ökad biodiversitet) och bör särskilt stimuleras i södra och mellersta Sveriges slättbygder, vars mineraljordar har störst potential att lagra in mer kol, vilket även kan öka deras redan höga produktivitet (Så klarar det svenska jordbruket klimatmålen - En delrapport från IVA-projektet Vägval för klimatet, 2019).

Natur- och kulturvård i skog (nämnt i avsnitt om Process för prioriteringar och behov (4.1))

- Fram till år 2020 ska 1,45 miljoner hektar skog skyddas frivilligt, enligt etappmålet för miljömålet Levande skogar. En stor andel av de frivilligt avsatta skogarna har miljövärden som kräver skötsel för att de ska kunna bevaras och utvecklas. I nettobehovsanalysen för CAP utesluts dock alla åtgärder för natur- och kulturvårdande skötsel i skog. Det innebär bland annat att miljöinvesteringstödet Skogens miljövärden stängs permanent. Skogens miljövärden finansierar till exempel naturvårdsbränning, anläggning av våtmarker i skog och gallring för att gynna ädellöv etc. **WWF vill att** miljöinvesteringstödet Skogens miljövärden även fortsättningsvis hanteras via CAP. Enligt en uppskattning av Skogsstyrelsen har dock cirka 20 % av utbetalade medel för Skogens miljövärden hittills för programperioden utbetalats till de stora skogsbolagen. **WWF menar att** det inte är samhällsekonomiskt kostnadseffektivt att använda den gemensamma och krympande jordbruksbudgeten för att ersätta större skogsbolag för deras naturvårdsinsatser, på grund av deras goda förutsättningar att genomföra dessa utan ekonomiskt stöd. Därför **anser WWF** att medel inom CAP bör användas för att i första hand stärka incitamenten till ökad hållbarhet hos mindre jord- och skogsbruksföretag, som saknar de förutsättningar som större skogsbolag har. En sådan prioritering rymmer också med att mellanstora och mindre markägare beräknas ha 44% frivilliga avsättningar som är skötselkrävande jämfört med 20% avsättningar hos större skogsbolag.

Parallellt med Skogens miljövärden finns ett nationellt stödsystem med motsvarande syfte, Nokås. De parallella stödsystemen måste konstrueras för att undvika överlapp och förvirring. Som läget är i dag – att brynmiljöer inom skyddade områden endast kan få stöd via Nokås och att brynmiljöer i frivilliga avsättningar kan få stöd inom Skogens miljövärden, skapar onödig komplexitet i systemet.

WWF förutsätter att miljöersättningen för skogsbete kommer att ligga kvar inom det vanliga betesmarksstödet, och kan inte tolka Regeringskansliets skrivningar på något annat sätt. Skogsbete är den typ av naturbetesmark som minskat mest under de senaste hundra åren, och behovet att stimulera skogsbete **bör enligt WWF** mötas inom CAP. Skogsbete och andra gräsfattiga betesmarker som inte omfattas av gårdsstöd behöver kompenseras för detta genom en höjning av ersättningen.

Om Regeringskansliet fortsatt gör bedömningen att skogliga miljövärden ska hanteras utanför CAP, **vill dock WWF** i likhet med Skogsstyrelsens att Skogens miljövärden är kvar inom Landsbygdsprogrammet under övergångsperioden (2021-2022) för att de administrativa rutinerna inom NOKÅS ska hinna byggas upp.

Rovdjursavvisande stängsel, stöd till fåbodbruk och lantrasföreningar (5.4.7 och 5.4.8)

- I Jordbruksverkets yttrande "Svar på beställning om underlag inför programändring för förlängningsåren 2021-2022" skriver myndigheten att "stöd till stängsel mot rovdjur, lantrasföreningar och fåboddar föreslås hanteras nationellt, utanför CAP." Jordbruksverket föreslår dock att medel inom CAP ska budgeteras för 2021, för att möjliggöra en smidig övergång till nationell finansiering för 2022 och framgent. I Regeringskansliets nettobehovsanalys är inte skydd mot rovdjursangrepp med. Behov kopplat till fåbodbruket eller lantrasföreningar nämns inte heller specifikt. Efter kontakt med Viltskadecenter och Fåravelsförbundet **gör WWF bedömningen** att finansieringen av rovdjursavvisande stängsel bör hanteras nationellt. I dagsläget finns två parallella stödsystem, ett nationellt och ett via CAP. Viltskadeanslaget administreras av Länsstyrelsernas vilt- och naturvårdsenheter, medan miljöinvesteringsstödet för rovdjursstängsel administreras av länsstyrelsernas Landsbygdsenheter och Jordbruksverket. Det skapar en otydlighet gentemot tamdjursägarna, eftersom även viltskadeanslaget kan användas för att bekosta rovdjursavvisande stängsel. Enligt uppgifter till WWF borde medlen fördelas på årlig basis utifrån regionernas bedömda behov, och inte för en hel programperiod (som sker inom Landsbygdsprogrammet). I vissa regioner och län hinner rovdjursförekomsten ändras mycket under en 7-årsperiod, vilket resulterar i medelsbrist i vissa län och överskott i andra. **WWF anser** därför att ett nationellt system har bättre möjlighet att åstadkomma en mer flexibel och träffsäker administration, vad beträffar behovet att skydda tamboskap från rovdjursangrepp. Eftersom budgeten för rovdjursstängsel inom CAP är större än motsvarande nationella budget krävs dock, **vill WWF understryka**, att det nationella anslaget ökas i motsvarande grad.
- Fåbodbruket är en viktig del av vårt kulturarv och omfattar såväl lokal som traditionell kunskap om hållbar naturförvaltning. Fåbodbruket har skapat en rik biologisk mångfald i naturbetesområden, som idag är hotade. I och med konventionen om biologisk mångfald, som omfattar såväl vild som domesticerad mångfald, har Sverige åtagit sig att: "respektera, bevara och bibehålla kunskaper, innovationer och sedvänjor hos ursprungliga och lokala samhällen med traditionella livssätt som är relevanta för bevarandet och det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald, och främja en bredare tillämpning av dessa..."(artikel 8j) och att "skydda och uppmuntra sedvanligt nyttjande av biologiska resurser i enlighet med traditionella kulturella sedvänjor" (artikel 10c).

I Regeringskansliets nettobehovsanalys nämns inte fäbodbruket. **WWF menar** dock att behovet att bevara och utveckla fäbodbruket, med dess unika värden, ska mötas inom CAP för att trygga en stabil resurstilldelning till denna hotade verksamhet. WWF stödjer också Förbundet Svensk Fäbodkultur & Utmarksbete (FSF) förslag att traditionell mjölkförädling till smör, messmör och getost på fäbodan behöver stärkt stöd för att kunna upprätthållas. Fäbodbruk som inte enbart sköts med dikor (köttproduktion) bidrar i högre grad till att upprätthålla ett levande kulturarv och bidrar mer till livsmedelsförsörjningen. Lantbruk baserat på mjölkproduktion har förmåga att försörja dubbelt så många människor med protein och andra viktiga näringsämnen jämfört med ett lantbruk baserat enbart på köttproduktion. Fjällkon har format fäbodbruket lika mycket som fäbodbruket format hen. Genom generationer har man avlat på individer som klarar att på egen hand uppsöka de bästa betena, som har ben och kroppsbyggnad som för långa vandringar och som varje kväll återvänder till fäboden. Fjällkon är idag så starkt sammanvävd med fäbodbruket att en förlust av rasen eller dess goda egenskaper skulle omöjliggöra det traditionella fäbodbruket. Stöden för utrotningshotade lantraser och fäbodkultur är därför starkt sammanlänkade och **WWF menar** att det är nödvändigt att hanteringen av alla miljöersättningar och stöd som går till denna typ av produktion koordineras på ett sådant sätt att det blir enkelt för brukarna att hantera.

Genetisk mångfald (5.4.8)

- **WWF stödjer** Regeringskansliets analys att utrotningshotade lantraser behöver bevaras för att säkra den genetiska mångfalden för framtiden, och att detta lämpligen hanteras inom CAP. Att bevara äldre lantraser är en viktig del av Sveriges åtaganden i konventionen om biologisk mångfald och Sveriges miljömål, bland annat "Ett rikt odlingslandskap", som slår fast att det är: "*viktigt att bevara svenska kulturväxter och husdjursraser med unika egenskaper, eftersom de kan vara betydelsefulla för framtida livsmedelsförsörjning och är en del av vårt kulturarv.*"
Läget är akut för flera av våra lantraser. Enligt Kokontrollen® har till exempel antalet fjällkor minskat från 2 154 år 2000 till 632 år 2018. Det krävs därför kraftfulla åtgärder för att rädda fjällkon och alla andra lantraser för att bevara deras unika genmaterial för kommande generationer.

Ekologisk produktion (5.4.10)

- Enligt Regeringskansliets analys ska behovet att "underlätta för att öka den ekologiska produktionen" mötas inom CAP. **WWF stödjer** att CAP ska bidra till att nå de målsättningar om ökad ekologisk produktion som ställts upp inom Farm to fork-strategin. Behovet är särskilt stort i södra och mellersta Sveriges slättbygder, där en omställning till ekologiskt jordbruk får störst effekt på den biologiska mångfalden (Rapport 2019:1 Miljömålsrådets samverkansprojekt Plan för odlingslandskapets biologiska mångfald). **WWF:s bedömning** är samtidigt att framtidens hållbara jordbruk kommer att använda metoder, tekniker och kunskap från både ekologiskt jordbruk och nytänkande konventionellt jordbruk. Det är därför viktigt att CAP samtidigt möter behov som bidrar till att öka hållbarheten hos jordbruk som inte är ekologiskt certifierade. WWF stödjer

förslaget att flytta stödet för ekologisk produktion till pelare 1 och göra det till ett eco-scheme. (I enlighet med Jordbruksverkets förslag i Yttrande (Dnr 3.1.1700151/2020) Kompletterande beställning eco-schemes.) I och med jordbruksreformen är det obligatoriskt för medlemsländer att erbjuda 1-åriga frivilliga miljöersättningar inom pelare 1. En överföring av ekostödet till pelare 1 och eco-schemes kan frigöra medel för andra miljöersättningar inom pelare 2, till exempel för att höja miljöersättningarna för naturbetesmark. Det finns också administrativa vinster för både myndigheter och brukare med detta, och förslaget stöds av Ekologiska Lantbrukarna. Överföringen innebär att medel tas från det generella gårdsstödet till ekostödet. WWF menar att stödet till unga och nötkreatursbidraget (och ett stöd för odling av proteingrödor som WWF föreslår) bör lämnas intakt inom pelare 1, för att undvika att överföringen av ekostödet till pelare 1 slår mot unga lantbrukare som håller djur, och mot brukare som vill satsa på odling av proteingrödor för foder och humankonsumtion.

Affärsmässighet och ökad diversifiering (5.3.3)

- **WWF anser** att Sverige bör nyttja möjligheten att stimulera inhemsk produktion av baljväxter och andra proteingrödor (oljeväxter, lin) inom CAP. Ökad produktion av proteingrödor för foder och humankonsumtion minskar beroendet av importerat foder och sårbarheten i vårt livsmedelssystem. En mer diversifierad produktion kan också stärka konkurrenskraften hos enskilda jordbruksföretag och sektorn som helhet genom att sprida riskerna och möta en ökande efterfrågan på inhemskt producerade vegetabilier. Det är möjligt att ge kopplade stöd till olika produktionsgrenar, till exempel x kr per hektar för odling av proteingrödor. Stödet finansieras genom att gårdsstödet reduceras. Maximalt 13 procent av gårdsstödsbudgeten kan användas som kopplade stöd. Sverige har under nuvarande programperiod valt att ge kopplat stöd till nötkreatur. Det finns EU-länder som ger kopplat stöd till proteingrödor. I förhandlingarna om det nya regelverket för CAP föreslås för den kommande budgetperioden att länder som ger kopplat stöd till proteingrödor får ge 2 procent till proteingrödorna och 13 procent till övriga produktionsgrenar för att ge ett incitament för att stödja denna produktionsgren. **WWF stödjer** detta och menar att Sverige bör driva på för denna möjlighet.

Inlagring av kol och växthusgasavgång från organogena jordar (5.4.1)

- Med utvecklade odlingsmetoder och odlingsssystem kan kolinlagringen i jordbruksmark öka. **WWF instämmer** med Regeringskansliet att "*insatser som kombinerar kolinlagring med andra målsättningar inom CAP bör prioriteras*". Metoder för att öka kolinlagringen är till exempel ofta bra för markens bördighet, minskat växtnäringsläckage, ökad biologisk mångfald och vattenhushållning. **WWF noterar** att vallodling nämns i ett av behoven som målsättningen relaterar till, och tolkar det som att ersättning för vallodling omfattas av CAP. Även fånggrödor, mellangrödor och odling av fruktträd och bärbuskar etc bör omfattas av CAP. Regeringskansliet skriver också att "*Merparten av de organogena jordarna utgörs av skogsmark och impediment. Insatser som medför att våtmarker i landskapet anläggs eller restaureras kan finansieras av CAP. Även andra insatser kan övervägas*". **WWF anser** att CAP bör omfatta återvätning av organogena jordar (återvätning av dikade torvmarker och sjöar) i odlingslandskapet. Dikade torvmarker utgör

6 % av åkerarealen (200 000 ha), men står för en stor andel av växthusgasutsläppen förknippade med jordbruk. Jordbruksverket har uppskattat att det är tekniskt möjligt att återvåta mellan 25-50 % av dessa, vilket skulle ge minskade klimatutsläpp med 1-2 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år. Den samhällsekonomiskt lönsamma delen är dock mindre, eftersom vissa torvmarker ligger så i landskapet att det inte är möjligt att återföra dem till våtmarker till en rimlig kostnad. Befintligt miljöinvesteringsstöd för att anlägga våtmarker inom CAP, med syfte att minska växtnärläckaget och gynna biologisk mångfald kan kompletteras med målsättningen att minska klimatpåverkan.

Förnybar energi och energieffektivisering (5.4.2)

- **WWF är försiktigt positiv** till särskilda incitament (ersättning/premie) inom CAP för fossilfria jordbruksföretag. I första hand borde politiken genom beskattning av fossila bränslen och nedjustering av återbetalning av dieselskatten göra det lönsamt att köra på 100 procent förnybart, för att undvika särbehandling av en sektor. Men till dess att detta är på plats sänder det en viktig signal till de lantbrukare som väljer "att gå före" att det inte ska vara dyrare att "göra rätt". En premie kan därför vara motiverad under en övergångsperiod, till dess att skatter och regler styr mot fossilfri körning, utan att försämra svenskt jordbruks position gentemot konkurrentländer. Regeringskansliet skriver att "*I fråga om investeringar för produktion av förnybar energi, konvertering och effektivisering har nationella stöd varit mer attraktiva än stöd via CAP.*" Andelen jordbrukare som söker stöd via det nationellt finansierade Klimatklivet har ökat och från och med 2019 ges jordbruksföretag en ökad prioritet vid bedömning av ansökningar. Den utvecklingen är positiv och bör understödjas, **anser WWF**. Regeringskansliet konstaterar att insatser för ökad produktion av förnybar energi "*till viss del kan mötas inom CAP*", och nämner stöd till odling av "*fleråriga energigrödor, mellangrödor*" och stöd för att utvinna "energi från gödsel och halm". **WWF vill betona** att odling av fleråriga energigrödor inte får ske där det kan hota andra viktiga hållbarhetsmål, som biologisk mångfald.

Kompetens om biologisk mångfald (5.4.9)

- Regeringskansliet skriver att behovet "*att öka kunskapen om hur biologisk mångfald kan främjas i jord- och skogsbruk, samt hur ekosystemtjänster kan bidra i produktionen kan mötas inom CAP.*" **WWF stödjer detta**. Det handlar om rådgivning, gemensamt lärande, informationsspridning, utvärdering och ökat utbyte mellan olika aktörer i systemet. WWF vill här lyfta att vi tycker att det är positivt att Greppa Näringen planerar att vidga sin rådgivningsverksamhet till att också erbjuda gårdsvis rådgivning om åtgärder för att öka den biologiska mångfalden i slättbygd under kommande programperiod. Detsamma gäller satsningen "Framtid utan glyfosat", det vill säga rådgivning kring mekaniska alternativ till glyfosat som inte leder till ökat näringsläckage eller negativ kolbalans. Behovet kopplar till artikel 13 i Konventionen om biologisk mångfald om att "*främja och uppmuntra förståelse för vikten av, och de åtgärder som fordras för bevarandet av biologisk mångfald*".

Anpassad produktion till klimatförändring och minskad påverkan på klimatet (5.4.3)

- Flera olika typer av insatser inom CAP kan bidra till att möta behovet av att anpassa produktionen till ett förändrat klimat, och att minska klimatpåverkan från jordbruket. Ur ett globalt perspektiv, skriver Regeringskansliet, är det viktigt att den höga produktiviteten och resurseffektiviteten i svensk livsmedelsproduktion bibehålls och utvecklas ytterligare, såväl inom djurhållning som växtodling. **WWF** instämmer till stor del, men **betonar** att ökad produktivitet inom djurhållningen inte får ske på bekostnad av djurvälstånd. Det finns starkt stöd bland konsumenter för en mer extensiv djurhållning, som ger mer utrymme för djurens naturliga beteenden. WWF menar att fokus bör ligga på att göra både växtodling och djuruppfödningen fossilfri. De biogena utsläppen av metan från dagens population av svenska idisslare ligger på en nivå motsvarande slutet av 1800-talet. Ett allt för snävt perspektiv på att minska utsläppen av koldioxidekvivalenter per producerad kilo mjölk, smör eller kött riskerar att driva på aveln, utfodringen eller djurhållningen ytterligare i en riktning som inte går att försvara utifrån ett djurvälståndsperspektiv. **Det är positivt** att Regeringskansliet lyfter våtmarkernas värde för att nå miljömålen och bättre kunna hantera både ökad nederbörd och längre torrperioder (behov 63).

Minskad belastning på mark, luft och vatten (5.4.4)

- Regeringskansliet skriver att CAP tillsammans med nationella medel ska möta de behov som framgår av ramdirektivet för vatten, handlingsplanen för hållbar användning av växtskyddsmedel samt det nationella luftvårdsprogrammet. Enligt Regeringskansliet ska nationella styrmedel användas när de är *"enklare, snabbare"* och *"kan erbjuda mer attraktiva insatser som lättare leder till att åtgärder genomförs"*. Behovet av samverkan inom avrinningsområden, byar och föreningar lyfts som ett sätt att effektivisera arbetet och öka utbytet av kunskaper och erfarenheter. **WWF har** inget att invända mot ambitionerna som de uttrycks, utan vill främst understryka att det behövs en långsiktig och stabil finansiering oavsett om styrmedlen ska hanteras via CAP eller nationellt. Satsningarna på lokala vattensamordnare och lokala åtgärdsplaner är till exempel något som WWF tror är viktiga nationella funktioner för att komma till rätta med växtnäringsläckaget (se WWF:s remissvar på "Stärkt lokalt åtgärdsarbete- att nå målet Ingen övergödning" SOU 2020:10).

Utveckling och spridning av kunskap om hållbar produktion (5.4.5)

- Regeringskansliet skriver att *"alla aspekter av hållbarhet måste integreras"* för att vi ska kunna nå ett långsiktigt hållbart jordbruk. Regeringskansliet vill *"fortsatt satsa på innovation och rådgivning för att hålla nere utsläppen av växtnäring och växtskyddsmedel"* och att CAP är ett verktyg bland flera för att arbeta med detta. Utifrån den remitterade nettobehovsanalys går det dock ej att utläsa vilka typer av åtgärder Regeringskansliet avser att använda inom CAP. Det är därför svårt för WWF att lämna några särskilda synpunkter, men WWF instämmer i att behovet finns och att det till viss del kan mötas inom CAP. WWF delar Regeringskansliets hållning att forskning om hållbar produktion inte kan eller bör hanteras inom CAP. Andra fonder och budgetposter inom EU och nationellt ansvarar för forskning om en hållbar livsmedelskedja och ett hållbart jordbruk.

För Världsnaturfonden WWF

Håkan Wirtén

Jenny Jewert

Generalsekreterare

Jordbruksexpert

Kopia till:

LRF, Sofia Björnsson

Jordbruksverket, Olof Johansson

Miljödepartementet, Börje Alriksson

Miljödepartementet, Jan Terstad

Riksantikvarieämbetet, Charlotte Hamilton

SLU, Jörgen Wissman

Förtroenderådets ordförande:
Hans Majestät Konungen

Stiftelsens generalsekreterare:
HåkanWirtén

Registrerad som:
Världsnaturfonden WWF
Org.nr: 802005-8623
Plusgiro 90 1974-6
Bankgiro 901-9746
Verksamheten kontrolleras av
Svensk Insamlingskontroll

Världsnaturfonden WWF
Ulriksdals Slott
170 81 Solna
www.wwf.se
08-624 74 00

Förtroenderådets ordförande:
Hans Majestät Konungen
Stiftelsens generalsekreterare:
Håkan Wirtén

Registrerad som:
Världsnaturfonden WWF
Org.nr: 802005-9823
Plusgiro 90 1974-6
Bankgiro 901-9746
Verksamheten kontrolleras av
Svensk Insamlingskontroll